

Giftfri hverdag i Stavanger

Miljøgifter og mennesker – Miljøringen 27.10.2015

Gabriele Brennhaugen

STAVANGER KOMMUNE

Utfordringene

Beryktet miljøgift i matemballasje

TEST AVSLØRER: Flere typer matemballasje inneholder en miljøgift som er forbudt i forbrukerprodukter som klær, sko og tekstiler.

Fire av disse emballasjene inneholder miljøgiften PFOA, samtlige har Flå Svanemerket.
FOTO: KARINA KAUPANG JØRGENSEN / NRK

VG NYHETER

Nyheter

INNEVRIKS | UTEVRIKS | SISTE 48T | MENYER

Ny rapport: Miljøgifter fra klær funnet i kongeørn

Sjampo forurenses Mjøsa

Betydelige mengder av en ny miljøgift som brukes i håndkrem og sjampo, er funnet i fisk fra Mjøsa.

Giftstoff fra hudkrem i fisk fra Mjøsa
Betydelige mengder av en ny miljøgift som brukes i håndkrem og sjampo, er funnet i fisk fra Mjøsa.

VG NYHETER

Nyheter

INNEVRIKS | UTEVRIKS | SISTE 48T | MENYER

Nå skal laksen renses for giftstoffer

Lover ufarlig fisk til gravide og barn

Miljøgift i fisk ved Oslo Lufthavn

OS er påvist i ørret i bekken Sogna ved Oslo lufthavn. Giften stammer fra området på flyplassen.

Oslo lufthavn inneholder en miljøgift som spres i naturen.
FOTO: SCANPIX

Glyfosatforbud i Ned

Stor kle helsefa

Den svenske butikkjede sortiment. Årsaken er a

FÅR KRITIKK, Indiska er en av butikkene som har måttet stanse salget av tre smykker i sitt sortiment.
FOTO: JUNGE, HEIKO / SCANPIX

Ny mi

For første gang er fjellrev på Svalbard miljøgiften i kropp

Magre fjellreiver har mer gift i seg enn de som er mer velfedt
FOTO: NICOLAS LECOMTE / NORSK POLARINSTITUTT

Fant miljøgift i brukte bryst

Av: Mona Grivi Norman, Therese Alice Sanne

Gamle silikonbryst har vist seg å være egnet for å måle hvilke miljøgifter vi får i oss.

Nye miljøgifter bekreftet i mjøsfisk

Fersk undersøkelse bekrefter at miljøgifter fra dagligdags forbrukerprodukter hopper seg opp i fisk i Mjøsa. Funnene styrker Miljødirektoratets bekymring for spredning av nye typer miljøgifter.

08.07.2014
Mjøsa Miljøvernving Miljøgifter

KONTAKT
spjefingsenar [Eirik Hovland](#)
Sjorndal
seksjon for biocider og
globalt kjemikalarbeid
telefon: 402 37 190
spjefingsenar [Eivind Færmen](#)

Du er her: Miljødirektoratet

MILJØDIREKTORATET

FORSIDE

Aktuelt

Nyheter

2014

Desember 2014

November 2014

Oktober 2014

September 2014

August 2014

Juli 2014

Juni 2014

Mai 2014

April 2014

Mars 2014

Februar 2014

Hva er miljøgifter?

Kjemikalier som

- er lite nedbrytbare
- kan hope seg opp i levende organismer
- er giftige

Skadevirkninger:

- Reproduksjonsskader hos dyr og mennesker
- Arvestoffskader
- Sykdommer – kreft, astma, allergier m.fl.

- Rundt 100 000 kjemiske forbindelser i omløp – anslagsvis 10 000 brukes i Norge₁
- Hver av oss har opptil 400 kjemikalier i kroppen – mot 6-7 for 60 år siden₂

Kilder: 1) Prof. Rolf Tore Ottesen, NTNU, 2) NILU

Situasjonen i Stavanger

Foto: Rudolf Meissner

- Sjøbunnssedimenter: Kartlegging viser forurensning i Galeivågen, Jadarholm, Vågen, Hillevågsvannet og dype deler av Byfjorden.
- Aktsomhetskart over forurenset grunn – for planleggere og utbyggere
- Har skiftet forurenset sand og jord i barnehager og på lekeplasser
- Oljetanker – skiftes nå ut (oljefri.no)
- Kjemiske sprøytemidler fases ut i offentlige grøntområder
- Bevisste innkjøp – miljømerkede varer, økologisk mat
- Forbrukerkonferanse juni 2014 – Er det farlig?

Mål for prosjektet

- Å informere Stavangers innbyggere om dagliglivets miljøgifter
- Å gi råd for å kunne ta gode valg
- Å jobbe for reduserte utslipp av farlige kjemikalier
- Å jobbe for bedre forbrukervern

<https://www.youtube.com/watch?v=qmtkef5qnQw>

Utvalgte tema

- Miljøgifter i hverdagsting – mat, klær, møbler, utstyr, hudpleie m.m.
- Miljøvennlig spedbarnsstell
- Miljømerkeveileder
- Miljøvennlig oppussing, maling av hus
- Giftfritt hagebruk
- Miljøgifter og resistente bakterier i mat
- Sjømatråd i bynære områder (advarsel mot fiske)
- Forsøpling og forurensning i sjø og vassdrag
- Dyrking i by – forurenset jord

Hva gjør vi?

- Informasjon til Stavangers innbyggere
 - Nettside www.gifrfrihverdag.no
 - Faktaark – utsending via ulike nettverk
 - Skilt med fiskeadvarsler – flere språk
 - Grønn rehabilitering – nyopplag hefte
- Kontakt/dialog med myndigheter
- Medieinformasjon

www.giftfrihverdag.no

STAVANGER KOMMUNE

– Sammen for en levende by

Startsiden

Tilbud og tjenester

Politikk og demokrati

Jobb og karriere

Om kommunen

English

Startsiden / Tilbud og tjenester / Natur, miljø og avfall / Kampanjer / Giftfri hverdag

Hva er miljøgifter? >

Hverdagsting >

Oppussing >

Barnestell >

Hagebruk >

Mat >

Sjø og strand >

Finn vei i merkejungelen >

Om "Giftfri hverdag" >

Giftfri hverdag i Stavanger

I mange av tingene vi bruker til daglig, og i naturen rundt oss, er det miljøgifter.

Heldigvis kan vi velge vekk mye, og beskytte både oss selv og naturen. Kampanjen "Giftfri hverdag" skal gi noen råd - til beste for egen helse, for natur og miljø, og for dem som ikke er født enda.

Vi har fått baby >

Hjemme hos oss >

Hud og hår >

Eksempel:

Advarsel mot fiske

- Satt opp skilt på 11 steder – norsk, engelsk, tysk, polsk
- Nett-info på stavanger.kommune.no
- Artikkel i Stavanger Aftenblad
- Sendt ut info via Internasjonalt kulturnettverk, Innvandrerrådet og den katolske kirken (polsk prest)
- Informert fiskeselgere på Fisketorget og kaiene

Stavanger Forurensing

Inge Tollefsen fra Eurokitt er i ferd med å montere advarsel-skiltet i Sandvåg, etter anvisninger fra Stig Magne Hordnes og Gabriele Brennhagen i Stavanger kommune. FOTO: JONAS HAAR FRIESTAD

Kommunen skilter skitne fiskesteder

► Stavanger kommune setter opp skilt på fire språk for å hindre at turister og fastboende får i seg forurenset fisk i havnebassenget.

SANDVÅG

Fra Sandvåg til Kjervingholmen, i Lervig plass en del sentrale steder på Sølyst, Engøy, Busy og Hundvig skal det skiltet. Det er all grunn til å tro at fiken inneholder både tungmetaller og andre miljøgifter. Det er ikke mulig å fastslå hvor skadelig en slik fiskeridning er, men moderne forbrukere får også fra andre kilder tilførsler av uheldige stoffer. Forurenset fisk på toppen av det kan være nøyaktig det man ikke trenger.

Først var

– Vi ønsker å være fære var og å fortelle folk hvordan de kan velge i hverdagen. Derfor setter vi opp disse skiltene på populære fiskesteder. Havnevesenet har fortalt oss hvor de ofte observerer fritidsfiskere, sier rådgiver Gabriele Brennhagen i Stavanger kommune.

Kommunen har i en årrekke bedrevet kartlegging av forurensingen i havnebassenget og andre bynære sjøområder. Mange steder, spesielt der det har vært gammel industri, er det blitt avdekket alvorlig for-

urensning i bunnsedimentene. Nå er de samme stoffene påvist, ikke bare i skjell og fiskelever, men også i selve fiskefileten. Dette er resultater fra målinger i fjor i Sangervågen, Gallevågen og rundt Jadarholm på Hundvig.

Skal ordne opp

– I løpet av høsten skal arbeidet med en tiltaksplan for de forurensete områdene sendes ut på anbud. Denne planen skal gi svar på hva som kan gøres for å forbedre vannkvaliteten. Det kan blant annet bli aktuelt å mudre, eventuelt dekke til områder på havbunnen. De konkrete arbeidene vil ikke komme i gang før tidligst i 2017. Dette vil være arbeidet det kan bli overraskende å gjennomføre, legger Stig Magne Hordnes til, også han rådgiver i kommunen. Ikke rent likevel

Foruten norsk, er skiltene også tekstat på engelsk, tysk og polsk, slik at utenlandske hobbyfiskere ikke skal få en overdosert tungmetaller på toppen når de mesker seg med havets delikateser.

– Mange har et bilde av Norge

som rent, vakkert og festastisk, og slik ser det gjerne ut på overflaten. Dessverre er bildet under vann et noe annet. Det skyldes vi å gjøre oppmerksom på, sier Brennhagen.

Særlig den kommunen advarer mot fisk og skaldyr, og konsulentfirmene planlegger hva som skal gøres med havbunnen, foregår det også et stort arbeid for å hindre nye utlipp av skadelige stoffer til havnebassenget. Det vil være lite lurt å dekke til gammel foru-

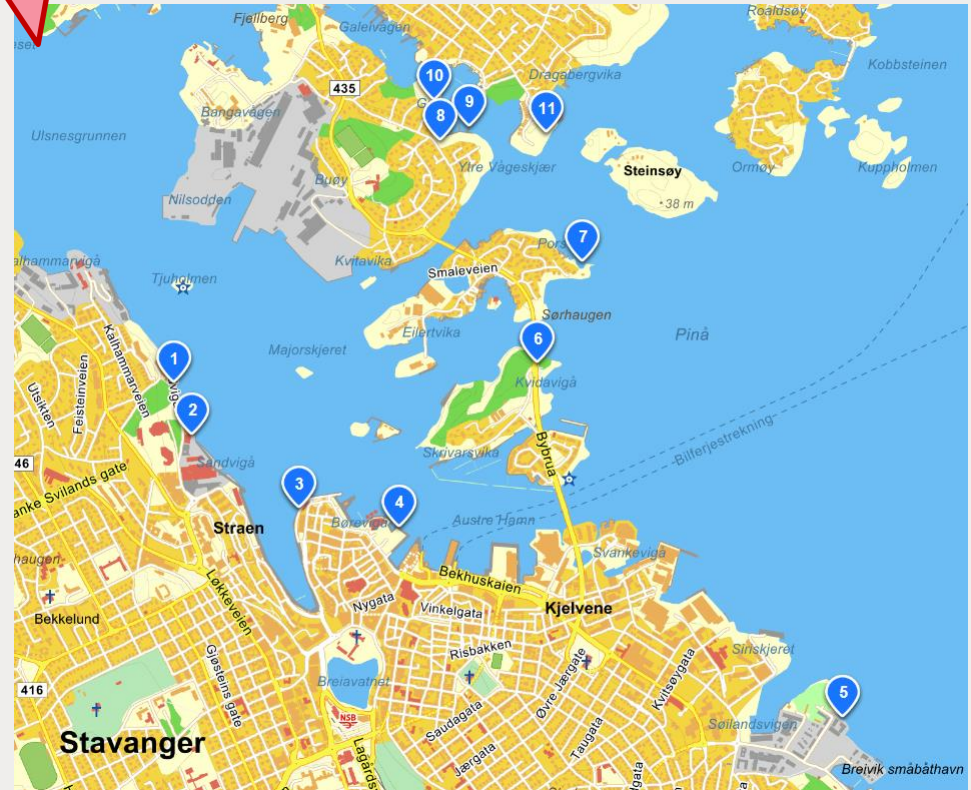
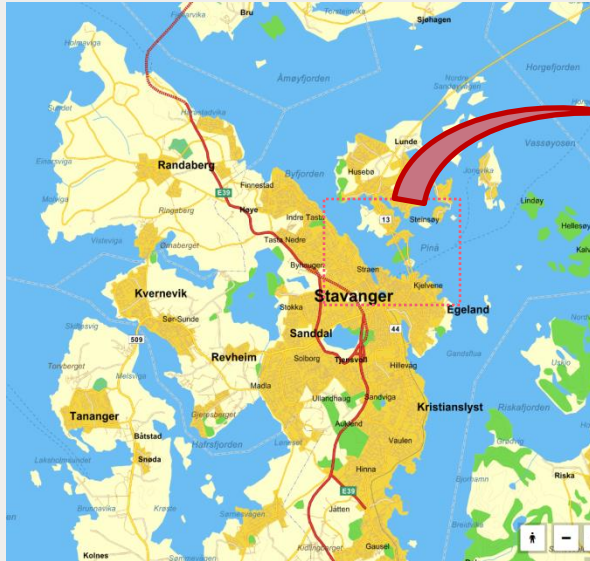
rensning, for så å tømme ny forurensing opp til dekkningen. Slike forureningsstoffer kan være industrionter og småbåthavner. En tredje mulighet er å avlepe, der blant annet malingrester fra hus kan bli ført med overvannet og ut i sjøen. Det kan blant annet bli aktuelt med hyppigere tømning av sandfangkummene langs sjøen for å fange opp denne formen for forurensing.

STEIN HALVOR JUPISKAS
jones.jupiskas@stavanger.kommune.no

Advarselen om forurenset fisk blir glempt på både norsk, engelsk, tysk og polsk. FOTO: JONAS HAAR FRIESTAD

Ikke lurt å fiske her

 Vi fraråder deg
å fiske her.
Sjøbunnen
er forurenset.

We advise against fishing here.
The seabed is contaminated.

Wegen Verschmutzung des
Meeresbodens wird davon
abgeraten, hier zu angeln oder
Fischfang zu betreiben.

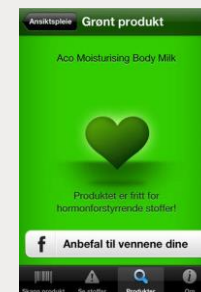
Ostrzegamy przedłowieniem ryb
na tym obszarze. Dno morskie jest
zanieczyszczone.

Eksempel:

Miljøvennlig spedbarnsstell

- Faktaark på 10 språk – norsk, engelsk, albansk, arabisk, polsk, somali, tamil, tyrkisk, urdu, vietnamesisk
- Delt ut på Internasjonal barselgruppe
- Sendt ut via alle helsestasjoner, internasjonalt kulturnettverk og Johannes læringscenter (norskopplæring for innvandrere)
- Innslag på TV Vest

Samarbeidspartnere

Politisk:

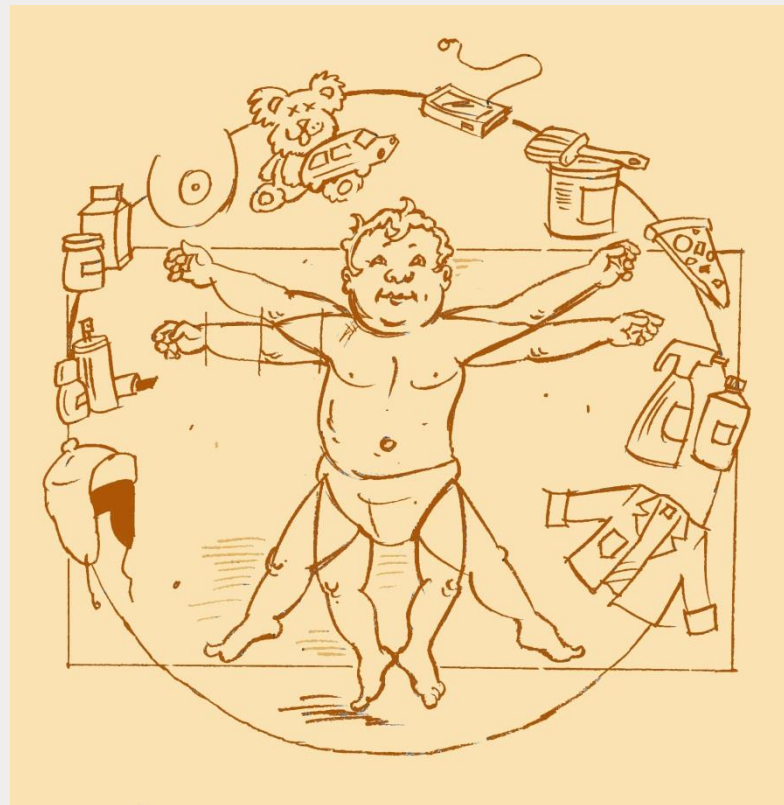
Agenda 21 styringsgruppe,
Kommunalstyret for miljø og
utbygging

Prosjektgruppe:

- Fylkesmannen
- Miljøretta helsevern
- Forbrukerrådet
- Mattilsynet ved behov

Nettverksgruppe:

Prosjektgruppen + IVAR, Ryfylke friluftsråd,
Naturvernforbundet, Framtiden i våre
hender, Grønn By, Hageselskapet,
Innvandrerrådet, Park og vei, Natur- og
idrettsservice, Renovasjonen, Stavanger
eiendom, Helsestasjonstjenesten,
Byantikvaren

Tegning: Egil Bjørøen

Nyttig informasjon

- www.erdetfarlig.no
- www.matportalen.no
- www.svanemerket.no
- www.bellona.no
- www.framtiden.no/gronne-tips/

”

WE CANNOT SOLVE OUR PROBLEMS
WITH THE SAME THINKING
WE USED WHEN WE
CREATED THEM
- Albert Einstein

